



JOBU

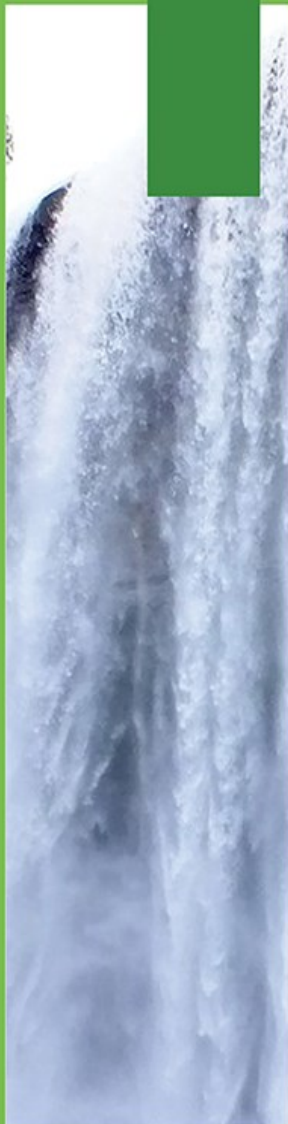


MCU UBONRATCHATHANI JOURNAL OF BUDDHIST STUDIES

วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี

www.journal.ubonmcu.org

ปีที่ 6 ฉบับที่ 3



ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2567 Vol.6 No.3 September-December 2024

ISSN : 2774-048X (Print), ISSN : 2774-0463 (Online)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ubon Campus

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี



วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี
MCU UBONRATCHATHANI JOURNAL OF BUDDHIST STUDIES



ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2567
Vol.6 No.3 September-December, 2024
ISSN : 2774-048X (Print), ISSN : 2774-0463 (Online)

สำนักงาน วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
E-mail. :Sripracho2515@gmail.com เว็บไซต์ <https://journal.ubonmcu.org>

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี
ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้นไม่ถือเป็นทัศนะความรับผิดชอบ
ของกองบรรณาธิการ วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี



๑) วัตถุประสงค์

วารสารพุทธศาสตร์ มจร. อุบลราชธานีเป็นวารสารวิชาการ (ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม)

มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เผยแพร่ผลงานทางด้านวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ คือ ด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีการดำเนินชีวิต การศึกษา และการพัฒนาชุมชน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาเชิงพุทธบูรณาการ และบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม อันเป็นประโยชน์แก่การต่อยอดองค์ความรู้ ในการพัฒนาชุมชนและสังคม ตลอดจนประเทศไทย

บทความที่ส่งมารับการตีพิมพ์ในวารสารพุทธศาสตร์ มจร. อุบลราชธานี จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารพุทธศาสตร์ มจร. อุบลราชธานีอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามเกณฑ์ของวารสาร บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายสถาบัน (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่านต่อบทความ ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blinded)

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารพุทธศาสตร์ มจร. อุบลราชธานีถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความคิดเห็นของกองบรรณาธิการวารสารพุทธศาสตร์ มจร. อุบลราชธานี เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นิพนธ์บทความ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยและไม่มีข้อผูกพันด้วยประการใดๆทั้งปวง

๑) เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี หมู่ 1 ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม อำเภอมือเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 โทร..08-1790-8464, 08-0724-7658
E-mail: Sripracho2515@gmail.com, เว็บไซต์ <https://journal.ubonmcu.org>

๑) ที่ปรึกษาวารสาร (Advisors)

1. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
3. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
4. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
5. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
6. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
7. รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

8. รองอธิการบดี มจร.วิทยาเขตอุบลราชธานี
9. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร มจร.วิทยาเขตอุบลราชธานี
10. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร.วิทยาเขตอุบลราชธานี
11. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
12. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มจร.วิทยาเขตอุบลราชธานี
13. ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตอุบลราชธานี
14. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

๑๐ บรรณาธิการ (Executive Editor)

พระครูวุฒิชัยธรรมบัณฑิต,รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

๑๑ กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

- | | |
|-------------------------------|------------------------------------|
| 1. รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา | มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี |
| 2. รศ.ดร.ประยงค์ จันทร์แดง | มหาวิทยาลัยพะเยา |
| 3. รศ.สมหมาย ชินนาค | มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี |
| 4. ผศ.ดร.สุชาติ บุชย์ชยานนท์ | มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี |
| 5. พระครูธีรธรรมบัณฑิต,ผศ.ดร. | มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย |
| 6. ผศ.ดร.พูลศักดิ์ หอมสมบัติ | มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย |

๑๒ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลง (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

- | | |
|----------------------------------|------------------------------------|
| 1. พระธรรมวัชรบัณฑิต,ศ.ดร. | คณะพุทธศาสตร์ |
| 2. พระเมธีวัชรบัณฑิต,ศ.ดร. | คณะพุทธศาสตร์ |
| 3. พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,ศ.ดร. | คณะสังคมศาสตร์ |
| 4. พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. | คณะสังคมศาสตร์ |
| 5. พระวชิรภิกขิตต์บัณฑิต,รศ.ดร. | คณะสังคมศาสตร์ |
| 6. พระปัญญาวัชรบัณฑิต,รศ.ดร. | คณะพุทธศาสตร์ |
| 7. พระศรีรัตน์โนบล,ผศ.ดร. | คณะพุทธศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี |
| 8. พระมหาคำพันธ์ ปากาโร,ผศ.ดร. | คณะสังคมศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี |
| 9. พระใบฎีกาสุพจน์ ดบสีโล,ผศ.ดร. | คณะครุศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี |
| 10. ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง | คณะสังคมศาสตร์ |
| 11. ศ.ดร.จันทงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ | คณะสังคมศาสตร์ |

12. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	คณะสังคมศาสตร์
13. รศ.ดร.โกนิภูฏ์ ศรีทอง	คณะสังคมศาสตร์
14. รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	คณะสังคมศาสตร์
15. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง	คณะสังคมศาสตร์
16. พระครูสุธีภิตติบัณฑิต,รศ.ดร.	คณะสังคมศาสตร์
17. พระครูสังฆวิริยกิจ (ระพิน),รศ.ดร.	คณะสังคมศาสตร์
18. รศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม	คณะพุทธศาสตร์
19. ผศ.ดร.บรรยวีสต์ ผางคำ	คณะครุศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
20. ผศ.ดร.สิปปมงคล ป้องภา	คณะพุทธศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
21. ผศ.ดร.พูนศักดิ์ หอมสมบัติ	คณะครุศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
22. ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ บุตรราช	คณะครุศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
23. ผศ.สุพิมล ศรศักดิ์	คณะครุศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
24. ผศ.สมนึก จันทร์โสดา	คณะสังคมศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
25. พระครูพิมลสุดบัณฑิต,ดร.	คณะสังคมศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
26. พระมหาสิงห์ณรงค์ สิรินทรเมธี,ดร.	คณะครุศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
27. พระครูโกศลวิหารคุณ, ดร.	คณะพุทธศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
28. พระอธิการสุภาพร เตชธโร,ดร	คณะพุทธศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
29.ดร.ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ	คณะพุทธศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี
30.ดร.นคร จันทราช	คณะพุทธศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. พระครูศรีวีระคุณสุนทร,ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศ.ดร.เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. ศ.ดร.อนันต์ รัตมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
3. รศ.ดร.ยุภาพร ยุภาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
4. รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
5. รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
6. รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. รศ.ดร.ฉลอง พันธุ์จันทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
8. รศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร (พระราชวังสนามจันทร์)
9. รศ.ดร.วาสนา แก้วหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
10. รศ.ดร.ประสิทธิ์ กุลบุญญา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
11. รศ.ดร.กิตติมา จีงวสุดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
12. รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
13. รศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

14. รศ.สมหมาย ชินนาค	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
15. ผศ.ดร.วงกต ศรีอุไร	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
16. ผศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
17. ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
18. ผศ.ดร.จิตร์รัตน์ เหล่าคมพุดตาจารย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
19. ผศ.ดร.ลักขณา สุกใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
20. ผศ.ดร.สุรพล ชาเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
21. ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชฎานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
22. ผศ.ดร.อภิรดี ไชยกาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
23. ผศ.ดร.พัชรินทร์ ชมพูวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
24. ผศ.ดร.เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม	มหาวิทยาลัยราชธานี
25. ผศ.ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์	สำนักงานศึกษาธิการภาค 13
26. ผศ.ศักดิ์พงษ์ โสภางร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. ดร.รพีพร ธงทอง	มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น
28. ดร.จรรยาศรี มีหนองหว้า	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์
29. ดร.สาตี แฮมิลตัน	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์
30. ดร.นภัทร บุญเทียม	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์
31. ดร.คมวัฒน์ รุ่งเรือง	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
32. ดร.นฤมล ดวงแสง	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี

๑ ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

- | | |
|------------------------|-------------------------|
| 1. นายคิวเดชน์ สมโคตร | 2. นางสาวศรียรรณ นามเกษ |
| 3. นายวรวัฒน์ ราชิวงค์ | 4. นางสาวพรพรรณ คชะหา |

๑ กำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน
- ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม
- ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

บทบรรณาธิการ



วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ได้ดำเนินการมาเป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2567)

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เป็นบทความจากหน่วยงานภายในและภายนอกที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ เพราะมีผู้ส่งบทความจากหลายสถาบันและแต่ละบทความมีมิติความน่าสนใจและน่าติดตามแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงเปี่ยมไปด้วยองค์ความรู้และอรรถสสารที่เป็นประโยชน์เชิงวิคิดและวิธีการที่ยอดเยี่ยม

กองบรรณาธิการ ต้องขอขอบพระคุณผู้สนับสนุนบทความทุกท่าน ที่ทุ่มเทผลิตผลงานทางวิชาการอันทรงคุณค่าและให้ความไว้วางใจกองบรรณาธิการในการดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่บทความในวารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี นอกจากนี้ ต้องขอขอบพระคุณพิชญพิจารย์ (Peer-Reviewer) ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องและกลั่นกรองคุณภาพบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้อย่างเข้มข้นและมีมาตรฐาน ทำให้กองบรรณาธิการเกิดกำลังใจที่จะพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
จะพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
จะพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

(พระครูวุฒิชัยธรรมบัณฑิต, รศ.ดร.)

บรรณาธิการ วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี

สารบัญ

(ตอนที่ 1)

เรื่อง	หน้า
คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 1 สำเร็จ ทองพูน และ กัลยมน อินทุสุต	1
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2..... 17 นิภารัตน์ สิงหาอาจ และ อุไร สุทธิแย้ม	17
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 29 ประภาพร เขียวขำ และ อุไร สุทธิแย้ม	29
การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น : เรื่อง เมืองสตูล โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA Model ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม..... 45 พนัชกร พิทธิยะกุล	45
การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษยโสธร..... 57 อรุณี พิมพ์ดี, อุดมเดช ทาระหอม และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์	57
รูปแบบและแนวทางในการสร้างวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดสงขลา..... 71 หฤทัย วงศ์หรอด, เจตน์สฤกษ์ สัจพันธ์ และ ชุติมา หวังเบญจหมัด	71
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านน้ำหมัน: พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณีสงกรานต์ ปัญหาแก่ววงเมือง ตำบลน้ำหมัน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อถ่ายทอดเรียนรู้ทาง วัฒนธรรม..... 81 วัญญู ขลิบเงิน, พิษญา สกุลวิทย์, อุบลวรรณ สายทอง และ อีร์กัญญา อินทอง	81
การจัดการเรียนรู้แบบ KWL Plus ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกและหนังสือนิทานพื้นบ้าน อิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์ ที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ และการเขียน สรุปความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4..... 95 ปาริชาติ เกื้อทอง, ปรีดา เบญจคาร และ กุลพัฒน์ ยิ่งคำนุ่น	95

เรื่อง	หน้า
การศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมและที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ.....	111
บุญญาพร พูลบวรวัฑ, วราภรณ์ จันทร์เวียง และ ตะวัน จำปาโพธิ์	
การพัฒนาทักษะปฏิบัติทำร่า โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของเดวิส ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	123
เกษิณี สุวรรณโณ และ เก็ดถวา บุญปรากร	
ระบบการเกษตรกับวิถีชีวิตของเกษตรกรรายย่อย และแนวทางการพัฒนา : กรณีศึกษาหมู่บ้าน ตรอม ขางตะโปง ตำบลจะโรวะเนียงง่วน อำเภอศรีสะเกษ จังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักร กัมพูชา.....	135
สมบัติ โขลสีหา, ภาสกร นันทพานิช และ ไพศาล พากเพียร	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	147
ปวีณา บุญรอด และ เก็ดถวา บุญปรากร	
รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11สู่ความเป็นเลิศ.....	159
พระครูวินัยธรสันติพงษ์ ทองวิเศษ, ชูเกียรติ วิเศษเสนา, สมบูรณ์ ต้นยะ และ สงวนพงศ์ ชวนชม	
การบริหารงบประมาณของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยหลักธรรมาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.....	171
วนิดา ประทุมทอง และ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในผู้ที่มีภาวะอ้วนลงพุง อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ.....	187
ธรรณินทร์ คุณแขวน, อนัญญา ลาลูน และ ไพฑูรย์ วุฒิโส	
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นข้าวพันธุพื้นเมือง “นวัตกรรมข้าวจินาอ้อ ฟินต่อข้าวแดงงา” โรงเรียนเทศบาลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย.....	201
อิศรารัตน์ มาขันพันธ์, ธนาพูน วงศ์ษา, ปิยพร วงศ์อนุ, รุ่งรัตน์ มาไทย และ นันทพร กงภูเวา	

เรื่อง	หน้า
กระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบราณโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ.....	213
สุทัศน์ ประทุมแก้ว, พระครูสุธีวรปริชา, พระวชิรสิทธิธาดา (จันทร์ดวง) และ พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ	
การสร้างความหมายภูมิลักษณะท้องถิ่นในจังหวัดเลย: กรณีศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับ ยักษ์จิ้งจิ้งตังแดง.....	227
พระครูปริยัติคุณรังษี (ลิขิต คำหงษา)	
การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในจังหวัด กำแพงเพชร.....	241
พระครูโกศลวชิรกิจ และ พระครูสังฆรักษ์โกศล มณिरตนา	
การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชนมอญ อำเภอสามโคก จังหวัด ปทุมธานี.....	255
จิตตรี พละกุล, อนัญญา โพธิ์ประดิษฐ์ และ นิตกร อ่อนโยน	
ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของ สถานศึกษา อำเภอฉวาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2.....	271
อนุชา หนูเสมียน, สันติ อุณจะนำ และ ทิพมาศ เสวตวรโชติ	
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา แบบ BIM ของนักเรียนโรงเรียน ประถมศึกษา ในอำเภอเชียงยืนจังหวัดมหาสารคาม.....	287
ชยาภา คำเมรี, นิรัช เรื่องแสน และ สมควร นามสีฐาน	
แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการของสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพภายนอก(องค์การมหาชน)	301
วิไลรัตน์ พุกษาภิรมย์, ประพันธ์ ศุภษร และ สมคิด เศษวงค์	
รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยวัดพุทธเมตตา ประเทศอินโดนีเซีย.....	317
พระมานพ โชติโก (หงษ์พันธ์), ประพันธ์ ศุภษร และ สมคิด เศษวงค์	
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบอกเล่าโดยชุมชนบนเส้นทางท่องเที่ยววนิเวศประวัติศาสตร์มอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ.....	329
อนุสรณ์ พัฒนสานต์	

เรื่อง	หน้า
ธรรมนูญชุมชนตำบลบ้านกอก : กระบวนการเรียนรู้การจัดทำธรรมนูญ ตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ..... 341 สุเนตร ธนศิลป์พิชิต, ไพฑูรย์ มาเมือง, ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน, วีระกิตติ์ เอกอัครวิจิตร, วัชรเดช เกียรติชานน, ศักดิ์ดา ต้นคชสาร และ ฐิตยาพร ไชยวิมลสิริ	
การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี: กรณีศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัด อุบลราชธานี..... 353 มวลชน กัลปตินันท์, สุทธิพงษ์ สุทธิลักษณ์นิกุล และ ประสิทธิ์ กุลบุญญา	
การเพิ่มประสิทธิผลในการบริหารงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น..... 365 กฤติณา วรพลจิรา	
การบริหารสถานศึกษาตามหลักสารณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพ การศึกษาเชิงกลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1..... 375 เสกสรร บุพผากรรม, ประสงค์ หัสรินทร์ และ พระครูปริยัติคุณรังสี (ลิขิต คำหงษา)	
การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบอภิปรายร่วมกับเทคนิค KWL Plus เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5..... 385 นูร์มัน เจ๊ะเย๊ะ และ ณัฐวดี คมประมุข	
รายงานการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนไตรมิตร..... 395 ณรงค์ฤทธิ์ แหมคำ	
แนวทางส่งเสริมการใช้ชีวิตตามหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุชุมชนบ้านหัววัน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ..... 411 ธนพล วิทยาสิงห์	
การบริหารตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3..... 427 ปวีณา แววดี, วสันต์ชัย กากแก้ว และ ประภาพร บุญปลอด	
ระบบแอปพลิเคชันติดตามและพยากรณ์สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ..... 439 อนิรุธ สืบสิงห์	

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราช เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ของนิสิตคณะครุศาสตร์ สาขาวิชา สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 449	449
พระครูวินัยธรพยุหคอรุณ ปญญาโณ (ศรีมงคล), วิทยา ทองดี และ สมชัย ศรีนอก	
การวิเคราะห์แนวคิดอนิจจังลักษณะในชั้น 5 ตามหลักพุทธปรัชญา..... 463	463
พระทองศักดิ์ มททโว, จักรพรรณ วงศ์พรพวัน และ สุวิน ทองปั้น	
ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร..... 475	475
มาริษา ปานลา, สมชัย ขวลิตธาตา และ วิเชียร อินทรสมพันธ์	
ตัวละครเอกชายในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์ : ภาพลักษณ์ และอุดมการณ์..... 489	489
อาริญา เกาโพธิ์ และ กิรติ ธนะไชย	
หลักการปกครองที่ปรากฏในพระไตรปิฎก..... 501	501
วัฒนา ปัญญายุทธศักดิ์, กันตภณ หนูทองแก้ว และ พระครูวินัยธรอริชษฐ์ สุขทโธม (สุขพานิช)	
อัตลักษณ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์กุ่มในจังหวัดสุรินทร์และ จังหวัดศรีสะเกษ 511	511
พิมพ์ภัสร์ เสี่ยงหวาน	
การบริหารงานบุคคลตามหลักอคติ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3..... 525	525
วิสุทธิพงษ์ ดวงตา, พระครูปริยัติคุณรังสี (ลิขิต คำหงษา) และ พระมหาสุภาวิชัย ปภัสสรโร (สุภาวิชัย วิจารณ์)	



กระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในจังหวัดศรีสะเกษ

PROCESS FOR PRESERVING PALM LEAF BIBLE CABINETS WITH
COMMUNITY PARTICIPATION IN SISAKET PROVINCE



¹สุทัศน์ ประทุมแก้ว, ²พระครูสุธีวรปริษา, ³พระวชิรสิทธิธาดา (จันทร์ดวง)

และ ⁴พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ

¹Suthat Pratoomkaew, ²Phrakru Suthee Worapreecha,

³Phra Vajirasitthada (Chanduan) and ⁴Phra Pornsawan Jaitrong,

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹suthatpar.b@gmail.com

Received: June 15, 2024; **Revised:** November 9, 2024; **Accepted:** December 28, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของตู้คัมภีร์ใบลาน 2. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย (1) วัดสำโรงใหญ่ อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ (2) วัดหลวง สุมังคลาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ และ (3) วัดเจ็กโพธิพฤกษ์ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 รูป/คน ผลการศึกษาพบว่า ประวัติและความเป็นมาของตู้คัมภีร์ใบลาน ตู้คัมภีร์ใบลาน เป็นงานศิลปกรรมไทยที่รังสรรค์ขึ้นมาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่วัดสำหรับเก็บคัมภีร์พระไตรปิฎก ตู้คัมภีร์ใบลานมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

³ อาจารย์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

⁴ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

ซึ่งแต่ละยุคสมัยศิลปะลายไทยที่ช่างไทยบรรจงเขียนตกแต่งผู้มีความอ่อนช้อยและงดงามแตกต่างกัน ผู้คัมภีร์ใบลานมักเป็นผู้ลายรดน้ำ เกิดจากการเขียนน้ำยาและปิดทองรดน้ำ ลวดลายหรือรูปภาพที่ได้จะมีเพียงสีทองเหลืองอร่ามบนพื้นรักสีดำทึบ จึงนิยมเรียก ผู้คัมภีร์ใบลาน หรือผู้พระธรรมลายรดน้ำ ลวดลายที่นิยมตกแต่งผู้ มีทั้งลายกนกต่างๆ ลายพันธุ์พฤกษา ลายดอกพุดตานเถา ลายดอกเบญจมาศ หรือเป็นภาพที่เล่าเรื่องราวพุทธประวัติ ภาพชาดก ภาพรามเกียรติ์ หรือภาพสัตว์หิมพานต์ที่ช่างสร้างสรรค์ขึ้นตามจินตนาการของตน ผลของการวิเคราะห์เสริมสร้างกระบวนการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้คัมภีร์ใบลาน หรือผู้พระธรรม คือ ผู้ไทยโบราณที่มีลักษณะพิเศษเป็นแบบฉบับของไทยโดยเฉพาะ เป็นผู้ไม้ ส่วนใหญ่ตกแต่งด้วยลายรดน้ำซึ่งเขียนลวดลายแบบต่าง ๆ ลงรักปิดทองตลอดทั้งผู้ กระบวนการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลานให้อยู่ในสภาพที่ดีมีอายุยืนยาว การซ่อมแซม การปกป้อง การอนุรักษ์ การเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของผู้คัมภีร์ใบลาน การจัดการของชุมชน และการดูแลจัดระบบและการเผยแพร่ จึงเป็นขั้นตอนหนึ่งของการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลาน วิธีการซ่อมแซมผู้คัมภีร์ใบลานจึงเป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ ดังนั้น การอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลาน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลาน ประกอบด้วย (1) กิจกรรมด้านการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลาน (2) กิจกรรมด้านการส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลาน (3) กิจกรรมด้านการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลาน (4) กิจกรรมด้านการสนับสนุนงบประมาณการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลาน (5) กิจกรรมด้านการวางแผนและพัฒนาบุคลากรในการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลาน และ (6) กิจกรรมด้านการติดตามผลการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลาน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในชุมชนแต่ละที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือในการพัฒนาวัดและชุมชนให้เป็นที่รู้จักของสังคมสืบไป

คำสำคัญ : กระบวนการอนุรักษ์, ผู้คัมภีร์ใบลาน, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research article is objectives 1. Study the history and background of the palm leaf desk. 2. Through the participation of communities in the province of Sisaket, to strengthen the conservation process of the palm leaf writing cabinet. The researcher explored qualitative data by interviewing key informants in three locations: 1) Wat Samrong Yai, Uthumphon Phisai District, Sisaket Province (2) Wat Luang Sumangkalaram, Mueang District, Sisaket Province and (3) Wat Chek Phothipruek, Khukhani District, Sisaket

Province Total number of participants: 30 photos per person. The study found that: Palm Leaf Writing Cabinet History and Background Palm Leaf Writing Cabinet This is a Thai artwork created as a Buddhist gift to a temple to house the Tripitaka Scriptures. Palm leaf writing cabinets existed since the Ayutthaya period, the Thonburi period, and continued until the Rattanakosin period. In each era, the Thai art patterns painted on the cabinets by Thai craftsmen are different in their delicacy and beauty. A palm leaf writing cabinet is usually a Lai Rod Nam cabinet. This was due to writing the solution and gilding with water. The resulting pattern or image is simply a light brass color on a solid black surface, so it is commonly called a palm leaf cabinet. or Dhamma Lai Rot Nam cabinet Popular patterns for decorating cabinets Kanok patterns and floral patterns are different. Gardenia flower pattern Chrysanthemum pattern or is it a picture that tells the life of Buddha, a Jataka picture, a Ramayana picture. or images of snow-capped animals created according to one's imagination. The Palm Leaf Bible Cabinet or Dhamma Cabinet is an ancient Thai cabinet with special features unique to Thailand. It is mostly painted with various patterns, decorated with watercolor paints, varnished and gilded wooden cabinet throughout. The process of keeping the palm leaf writing cabinet in good condition and for a long time improves, protects, protects, recognizes the value and importance of the palm leaf writing cabinet. Community Management and Systematization and Distribution Therefore, this is one step in maintaining the palm leaf writing cabinet. Repair methods for manuscript cabinets are therefore an important part of conservation. Therefore, Palm Leaf Writing Storage Cabinet Palm Leaf Writing Storage Cabinet is considered important to organize various activities and consists of (1) Palm Leaf Writing Storage Cabinet Awareness Activities (2) Palm Leaf Writing Storage Cabinet Learning Promotional Activities. (3) Organization Activities Palm Leaf Writing Cabinet Conservation Activities (4) Palm Leaf Writing Cabinet Activities to Support the Writing Conservation Budget. (5) Resources in the planning and development of the conservation of palm leaves writings participated in the decision-making Share the responsibility and (6) the procedure for the preservation of palm leaves writing storage cabinets. Therefore, community participation encourages community workers to participate in decision-making. Share the responsibility and work together to develop the temple and the community so that it will be known to the society forever.

Keywords: Conservation process, Palm leaf Bible cabinet, Community participation

บทนำ

ตู้พระธรรม คือ ตู้ไทยโบราณที่มีลักษณะพิเศษเป็นแบบฉบับของไทยโดยเฉพาะ เป็นตู้ไม้ ส่วนใหญ่ตกแต่งด้วยลายรดน้ำซึ่งเขียนลวดลายแบบต่าง ๆ ลงรักปิดทองตลอดทั้งตู้ จึงทำให้มีผู้นิยมเรียกตามชนิดของสี หรือตามวิธีการเขียนลวดลายว่า ตู้ลายทองบ้าง ตู้ลายรดน้ำบ้าง ตู้ดังกล่าวนี้ โดยทั่วไปใช้เป็นที่เก็บคัมภีร์ใบลาน และหนังสือที่เกี่ยวกับพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาของวัดต่าง ๆ ทั้งพระราชอาณาจักรมาแต่โบราณกาล จึงเรียกกันตามสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ในตู้ว่า ตู้พระธรรม และถึงแม้ว่าต่อมาจะใช้เก็บรักษาสิ่งของอย่างอื่นภายในวัดที่มีใช้คัมภีร์ใบลาน ก็ยังคงนิยมเรียกตามอย่างที่เคยว่า ตู้พระธรรม ลวดลายอันอ่อนช้อยที่ปรากฏบนตู้พระไตรปิฎกเป็นงานศิลปะไทยของช่างศิลป์โบราณ อันเกิดจากขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อที่บ่มเพาะสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่สมัยที่ดินแดนแหลมทองแห่งนี้ยังเป็นที่ตั้งของอาณาจักรโบราณต่าง ๆ ผสานสอดแทรกกับวิถีชีวิตของไทยที่ผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติด้วย (บุญเดือน ศรีวรพจน์, 2555, หน้า 64) ศาสนาเป็นบ่อเกิดของศิลปะอันวิจิตร ด้วยแรงรักแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ผู้ปรารถนาอุทิศตนสร้างผลงานอันวิจิตรงดงามสะท้อนผ่านพุทธศิลป์ชั้นเลิศด้วยฝีมือชั้นครูของช่างหลายแขนงสำหรับงานประณีตศิลป์บนตู้พระไตรปิฎกหรือตู้พระธรรมนั้น เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของจิตรกรรมชั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับศาสนวัตถุที่ปรากฏผู้มีฝีมือช่างแต่โบราณบรรจงจำหลักเส้นสายที่งดงามและเข้มช้อย เพื่อบอกเล่าเรื่องราวคำสอนในพระพุทธศาสนาผ่านลวดลายต่างๆ เช่น ลายรดน้ำ ลายก้ามระ ลวดลายเหล่านี้ประดับตกแต่งส่วนต่าง ๆ ของตู้ตั้งแต่หัวเม็ดทรงมณฑป คือ ส่วนยอดด้านบนทั้งสี่มุมจรดเสาขาคู่ด้านล่างโดยพื้นที่หลักของลวดลายคือ ด้านหน้าช่วงบานประตูซ้ายขวา ส่วนด้านหลังตู้และภายในตู้ส่วนที่เป็นชั้นสำหรับวางคัมภีร์นั้น ไม่นิยมตกแต่งลวดลาย แต่ทำด้วยรักทึบ เช่น

“ตู้ลายทอง” เป็นคำที่มักใช้เรียกตู้พระไตรปิฎกที่ตกแต่งด้วยลายรดน้ำ ลงรักปิดทองทั้งตู้ เป็นงานศิลปะไทยที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น คือ เป็นภาพที่ใช้สีเพียง 2 สี คือ สีทองของทองคำและสีดำของยางรัก แต่ถ้าหากพิจารณาลวดลายจากตู้พระธรรมที่เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร และหอสมุดแห่งชาติ จะเห็นความแตกต่างของรูปแบบในเชิงช่างที่โดดเด่น สามารถระบุยุคสมัยของงานศิลปะจากรูปแบบของลวดลายได้เป็น 3 สมัย คือ สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2549:65)

“ก้ามระ” เป็นลายประณีตศิลป์อีกแขนงหนึ่งที่ปรากฏบนตู้พระธรรม “ลายก้ามระ” คือ ลายทองรดน้ำ แล้วเอารักผสมสีฝุ่นและชาตระบายผสมลงไปกับลายทองบนผนังที่ลงรักไว้ ทำให้เกิดภาพสวยงามมากมักนิยมทำกับตู้พระไตรปิฎกและเครื่องใช้ไม้สอยเล็กๆ เช่น ตะลุ่มและพาน เป็นต้น” สันนิษฐานว่า ลายก้ามระมีมาตั้งแต่ครั้งปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี โดยรับ

อิทธิพลจากศิลปะจีน จึงนำจิตรกรรมจีนที่สีสันหลากหลายแปลกตามาประยุกต์ตามอุดมคติไทย ลวดลายประดิษฐ์ตามอย่างแบบจีนแบบเดิม เช่น ภาพเขียนวงายืนบนสิงโตจีน ลายดอกโบตั๋น ได้รับการพัฒนาผสมผสานตามอุดมคติแบบไทย อาทิ ภาพกนิรา กนิรี ตัวนรสิงห์ ลวดลายกระหนก เปลวหางกนิรี ดังที่ปรากฏอยู่บนตู้พระธรรม เป็นต้น (กรมศิลปากร, 2554 : 65)

“ตู้ลายรดน้ำฝีมือครูวัดเชิงหวาย” ได้รับการยกย่องว่าเป็นศิลปะชั้นเอกที่เกิดล้าวิจิตรด้วยฝีมือชั้นครูของสกุลช่างวัดเชิงหวายที่มีชื่อเสียงในสมัยอยุธยา นอกจากลายเส้นที่คมชัดและความพลิ้วไหวของปลายลวดลายกระหนกประดุกเปลวเพลิงแล้ว ช่างฝีมือยังได้สอดแทรกภาพสัตว์ เช่น นก กระรอก ฝี่เสื้อ ที่ดูมีชีวิตเคลื่อนไหวอย่างเป็นธรรมชาติไว้ในลวดลายที่สอดคล้องกลมกลืนไปกับความพลิ้วไหวของลายกระหนกได้อย่างลงตัว บ่งบอกถึงอัจฉริยภาพเชิงช่างของครูศิลป์แต่โบราณ (อภิวัฒน์ อดุลยพิเชษฐ, 2555, หน้า 67)

ตู้คัมภีร์โบราณในจังหวัดศรีสะเกษ มีอยู่หลายแห่งที่โดดเด่น และมีกระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบราณแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน กล่าวคือ ตู้พระธรรมวัดเจ็กโพธิ์พุกกษ เป็นงานศิลปะฝีมือที่สวยงาม บานประตูเขียนลายกนกเปลว ด้านข้างทั้งสองเขียนลวดลายพันธุ์ไม้ ลวดลายที่เขียนขึ้นมีภาพเล่าเรื่องประกอบทุกด้าน ลักษณะลวดลายของตู้พระธรรมนี้น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากภาคกลางอยู่มาก ถึงแม้จะมีสอดแทรกลายพื้นเมืองอยู่บ้านก็ตาม ลายกรอบบานประตูดอกไม้คล้ายดอกพุดตาน และชาตู่ ซึ่งมีลักษณะแบบจีนนิยมทำกันอย่างแพร่หลายในสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงสันนิษฐานได้ว่า ตู้พระธรรมนี้มีอายุได้ 100 ปี มาแล้ว ตู้พระธรรมวัดสำโรงใหญ่ เป็นศิลปะแบบพื้นเมืองอีสาน เก็บรักษาอยู่ในวัดสำโรงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย ลักษณะของตู้พระธรรม สลักลวดลายอย่างง่าย ๆ เฉพาะที่ขอบ แล้วปิดทองทึบ ส่วนอีกตู้หนึ่งมีภาพเขียนแบบจิตรกรรมฝาผนังไทยโบราณ เป็นลวดลายพันธุ์พุกกา และภาพเกี่ยวเนื่องกับเรื่องรามเกียรติ์ เข้าใจว่า ตู้พระธรรมวัดสำโรงใหญ่ มีอายุในสมัยต้นรัตนโกสินทร์หรือเกือบ 200 ปี มาแล้ว (สุรชัย ศรีใส, 2561: 6)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และถ่ายทอดภูมิปัญญาที่บันทึกในตู้คัมภีร์โบราณที่มีอยู่ในแต่ละแห่ง เพื่อเป็นการจัดกระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบราณและส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในเชิงประวัติศาสตร์จากตู้คัมภีร์โบราณ เพื่อส่งเสริมการต่อยอดความรู้ให้สามารถถอดองค์ความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่า ด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่แสดงให้เห็นว่า ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและการจัดการความรู้ การรักษา ความรู้ที่มีอยู่มิให้สูญหายไปจากความทรงจำและการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลให้ชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะตู้คัมภีร์โบราณต่างๆ เอาไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของตู้คัมภีร์ใบลาน
2. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์ใบลานกับการมีส่วนร่วมในจังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study)

การศึกษาในเชิงเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2535 อรรถกถา หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างเกณฑ์ชี้วัดกระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

1.2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

การศึกษาในภาคสนาม ผู้วิจัยต้องศึกษากระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1) ทำการศึกษาและคัดเลือกพระสงฆ์ องค์กร ชุมชน โดยการสุ่มแบบเจาะจง ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นองค์กรที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

2) ศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key-informant) จำนวน 3 พื้นที่

3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ กระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

4) วิเคราะห์กระบวนการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ตามองค์ประกอบของกระบวนการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณโดยการมีส่วนร่วมในจังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ของการทำงาน รวมถึงการสร้างเกณฑ์การปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่กระบวนการศึกษาที่เกี่ยวกับกระบวนการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษในระดับต่างๆ ได้

6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชนและในระดับปัจเจกบุคคล

1.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณ

ขั้นตอนที่ 2 จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณให้กับชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างการรับรู้การอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณให้กับประชาคม

ขั้นตอนที่ 4 เสริมสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณ

ขั้นตอนที่ 5 สรุป

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่ภาคสนาม คือ แหล่งที่มีวัดและชุมชนพื้นที่ใกล้เคียงในการทำการศึกษา จำนวน 3 พื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ปรากฏว่ามีผู้คุ้มภัยโบราณ โดยกำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

2.1 ด้านพื้นที่วิจัย

(1) วัดสำโรงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

(2) วัดหลวงสุ่มังคลาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

(3) วัดเจ๊กโพธิพฤษดิ์ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

2.2 ด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยสัมภาษณ์ ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) ประกอบด้วย

- | | |
|--------------------------------------|-------------|
| 1) กลุ่ม 4 ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ | จำนวน 5 รูป |
| 2) กลุ่ม 1 ได้แก่ กรรมการวัด | จำนวน 12 คน |
| 3) กลุ่ม 3 ได้แก่ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน | จำนวน 13 คน |

รวมผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 30 รูป/คน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลบางประเภทจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ซึ่งจัดอยู่ในส่วนของการสังเกตการณ์ประกอบกันไปด้วย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในการศึกษานี้ใช้เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาและวิเคราะห์ โดยวิธีการใช้แบบการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ (1) กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มกรรมการวัด และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน วัดสำโรงใหญ่ วัดหลวงสมังคคาราม และวัดวัดเจ็กโพธิ์พฤกษ์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชนในขั้นนี้ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน และการให้การศึกษากับชุมชน โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยวิธีการใช้การอภิปรายถกปัญหาเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน ไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ โดยกำหนดวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นปัญหาตามประเด็นที่ศึกษา ที่จะรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนพระสงฆ์ ชุมชน และหน่วยงานราชที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ในการรวบรวมโดยได้กำหนดกรอบกว้าง ๆ ตามประเด็นที่ต้องการศึกษาข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์โดยการนำมาสรุปเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความนิยม

ขั้นตอนที่ 3 จัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับกระบวนการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์โบราณโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล มุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นหัวข้อดังนี้

4.1 ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์โบราณโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย

4.2 วิเคราะห์กระบวนการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเชื่อมโยงการส่งเสริมอาชีพของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง“ กระบวนการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ” ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ประวัติและความเป็นมาของผู้คุ้มภัยโบราณ

การอนุรักษ์สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมโดยการจัดระบบแบ่งหมวดหมู่ทั้งผู้คุ้มภัยโบราณและผู้คุ้มภัยโบราณแล้ว กระบวนการขั้นตอนที่สำคัญอีกประการซึ่งจะต้องทำความเข้าใจกันไปเพื่อที่จะสามารถอนุรักษ์และยืดอายุของผู้คุ้มภัยโบราณ ก็คือ การอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณควบคู่กันไปด้วย การอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยอาศัยความรู้ทางเคมี นำสารเคมีบางชนิดมาช่วยยืดอายุของผู้คุ้มภัยโบราณไม่ให้ผุพังง่าย หรือป้องกันไม่ให้มีกิ้งกักที่ใช้ในการจารึกนั้นลบบอกง่าย เนื่องจากเอกสารโบราณเคยผ่านการใช้งานมาเป็นเวลานาน การชำรุดทรุดโทรมจึงปรากฏขึ้นในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ใบลานขาดหาย ผุพัง กรอบเปราะ ฉีกขาด มีร่องรอยของแมลงกัดกินและมีเชื้อรา สีของใบลานเปลี่ยนไปจากเดิม เป็นต้น ส่วนผู้คุ้มภัยโบราณที่ยังมีสภาพดีอยู่ก็มักมีแนวโน้มที่จะชำรุดเสื่อมสภาพลงทุกขณะ หากมีการเก็บรักษาหรือใช้งานไม่ถูกต้อง ความชำรุดดังกล่าวอาจเกิดจากตัวผู้คุ้มภัยโบราณเองหรือถูกหยิบจับใช้สอย การเก็บไม่ถูกวิธี หรือจากสัตว์และแมลง ตลอดจนอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมอันเกิดตามธรรมชาติ เนื่องจากใบลานเป็นอินทรีย์วัตถุที่ไม่คงทนต่อสภาพแวดล้อม เกิดการเปลี่ยนแปลงชำรุดเสียหายได้ง่าย ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้คุ้มภัยโบราณในใช้เก็บผู้คุ้มภัยโบราณจึงต้องการการดูแลรักษาด้วยวิธีการที่เหมาะสมถูกต้องตามหลักวิชาการ

ยุคสมัยของการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณ สมัยก่อนเรียกว่า ตู้พระธรรม เป็นงานศิลปกรรมไทยที่รังสรรค์ขึ้นมาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่วัดสำหรับเก็บผู้คุ้มภัยพระไตรปิฎก ตู้พระธรรมมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งแต่ละยุคสมัยศิลปะลายไทยที่ช่างไทยบรรจงเขียนตกแต่งผู้มีความอ่อนช้อยและงดงามแตกต่างกัน ศิลปกรรมชิ้นเยี่ยมส่วนหนึ่งได้รับการอนุรักษ์ เก็บรวบรวมไว้และหลงเหลือมาให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชมฝีมืออันละเอียดอ่อน ตู้พระธรรมมักเป็นตู้ลายรดน้ำ เกิดจากการเขียนน้ำยาและปิดทองรดน้ำ ลวดลายหรือรูปภาพที่ได้จะมีเพียงสีทองเหลืองอร่ามบนพื้นรักสีดำทึบ จึงนิยมเรียก ตู้พระธรรมลายรดน้ำ ลวดลายที่นิยมตกแต่งตู้ มีทั้ง

ลายกนกต่างๆ ลายพันธุ์พฤกษา ลายดอกพุดตานเถา ลายดอกเบญจมาศ หรือเป็นภาพที่เล่าเรื่องราวพุทธประวัติ ภาพชาดก ภาพรามเกียรติ์ ภาพที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หรือภาพสัตว์หิมพานต์ที่ช่างสร้างสรรค์ตามจินตนาการ ดังนั้น ผู้พระธรรม จึงเป็นลักษณะสำคัญของตู้ไทยโบราณที่ปรากฏมีมาและนักปราชญ์ราชบัณฑิตได้กำหนดอายุและแบ่งสมัยของศิลปตู้คัมภีร์โบลาน โดยแบ่งออกเป็น 3 สมัย คือ สมัยอยุธยา สมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์

2. เสริมสร้างกระบวนการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลาน แทบจะทุกแห่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ท่ามกลางปัญหาความอ่อนแอของชุมชน ซึ่งเคยมีวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความเชื่อ จารีต วิถีการดำเนินชีวิต เมื่อบริบทของยุคสมัยที่เปลี่ยนไป อันเนื่องมาจากการขาดการให้ความสำคัญต่อตู้คัมภีร์โบลานของชุมชน ปัญหาการเล็งเห็นคุณค่าของตู้คัมภีร์โบลานในชุมชนท้องถิ่นอันเนื่องจากการขาดและค่านิยมที่ขาดการเห็นคุณค่าของตู้คัมภีร์โบลานดังกล่าวจึงหายไป ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและความต้องการของคนในสังคม จึงทำให้ไม่หวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตัวเองว่ามีคุณค่าต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างไร กระบวนการการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลานให้อยู่ในสภาพที่ดีมีอายุยืนยาวต่อไปการซ่อมแซม การปกป้อง การอนุรักษ์ การเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของตู้คัมภีร์โบลาน การจัดการของชุมชน และการดูแลจัดระบบและการเผยแพร่ จึงเป็นขั้นตอนหนึ่งของการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลาน ดังนั้น การอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลาน การจัดกิจกรรมต่างๆ ถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลาน กิจกรรมการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลานของวัด จึงกลายเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตู้คัมภีร์โบลานของวัดทำให้เกิดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้แก่ชุมชน เยาวชน และสังคม ใน 6 ด้าน คือ (1) กิจกรรมด้านการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลาน (2) กิจกรรมด้านการส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลาน (3) กิจกรรมด้านการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลาน (4) กิจกรรมด้านการสนับสนุนงบประมาณการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลาน (5) กิจกรรมด้านการวางแผนและพัฒนาบุคลากรในการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลาน และ (6) กิจกรรมด้านการติดตามผลการอนุรักษ์ตู้คัมภีร์โบลาน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในชุมชนของท่าน ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือในการพัฒนาชุมชน

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ข้อ จากข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสำรวจ การสัมภาษณ์ และการอภิปรายกลุ่ม ดังนี้

1. ประวัติและความเป็นมาของผู้คัมภีร์ใบลาน

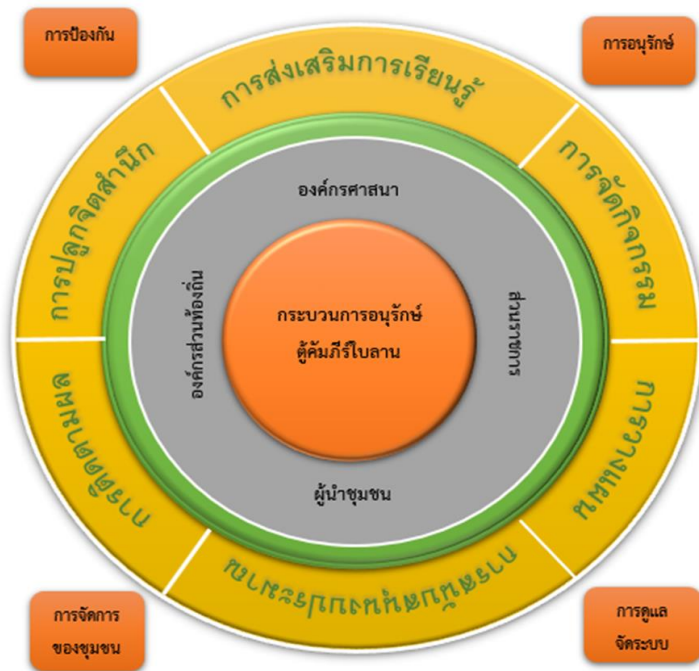
ในอดีตที่ผ่านมา “วัด” เป็นศูนย์กลางสำคัญในการรักษา สืบทอดองค์ความรู้เพื่อศึกษาสรรพวิชาต่างๆ และมีการฝึกจารใบลานในหมู่สามเณรหรือพระที่ทำการบวชเรียน เพื่อให้สามารถบันทึกและคัดลอกเรื่องราวต่างๆ ได้ ซึ่งบุคคลต่างๆ เหล่านี้ล้วนบันทึกเรื่องราวที่สำคัญลงในใบลานเพื่อป้องกันการหลงลืม และสามารถเก็บข้อมูลไว้ให้ลูกหลานสืบทอดได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาฉัตรเทพ พุทธชาโต, (2563, หน้า 648) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลานเป็นส่วนสำคัญในการเก็บรักษาผู้คัมภีร์ใบลาน มีการค้นคว้ารวบรวม จัดหมวดหมู่ทำบัญชี ปริวรรตวิเคราะห์วิจัย แต่ยังไม่มากและต่อเนื่องเท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัดทางบุคลากร ขาดแคลนผู้มีความสามารถในการอ่านปริวรรตผู้คัมภีร์ใบลาน ส่งผลทำให้นักวิชาการและผู้สนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ต้องการศึกษาขาดแหล่งข้อมูลในการสืบค้นอย่างเป็นระบบ และผู้เก็บผู้คัมภีร์ใบลานยังมีน้อย ทำให้การเก็บข้อมูลกระจัดกระจายและบางส่วนสูญหายไป การอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลานของวัดและชุมชน มีกระบวนการอนุรักษ์ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างศรัทธา 2) การจัดระบบข้อมูลและกระบวนการทำงาน 3) การปฏิบัติกรอนุรักษ์ 4) การพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์ผู้คัมภีร์ใบลาน และ 5) การเผยแพร่ขยายสู่ความยั่งยืน และยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรัชย์ ศรีใส (2561, หน้า 6) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้พระธรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ผู้คัมภีร์ใบลาน” เป็นสิ่งสำคัญในจังหวัดศรีสะเกษที่คนศรีสะเกษให้ความสำคัญและเป็นผู้ที่เก็บพระธรรม คัมภีร์ ที่สำคัญทางศาสนาของคนโบราณที่เก็บไว้ตามวัดวาอาราม ถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์มีคุณค่าทางศาสนาที่ต้นนับถือ

2. เสริมสร้างกระบวนการอนุรักษ์ผู้คัมภีร์ใบลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

กระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงาน ดังนั้น การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วม ชุมชนมีความสำคัญต่อกระบวนการส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็ง ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุชาติ ฆมมกาโม (ปิติ)

(2561) หน้า 26) ได้กล่าวว่า ในการกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ คือต้องเริ่มขึ้นวางแผน ระบุปัญหา และความต้องการ ขึ้น ปฏิบัติการประเมินผลและบำรุงรักษา ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมบริจาค เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายร่วมกัน จากแนวคิดนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา (รัก สนิท) (2560) :10-11) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการดำเนินงาน หลายประการ โดยเฉพาะการทำให้ประชาชนยอมรับโครงการและสามารถดำเนินการให้บรรลุผล สำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนด การเสริมสร้างกระบวนการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ คือ กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและ เป็นระบบ ร่วมการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง และมีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษาให้สมาชิกทุกคนใน ชุมชนหรือหน่วยงานเดียวกันได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่คาดหวังและ ประสพผลสำเร็จ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา



แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้การวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านกระบวนการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณ กระบวนการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณในพื้นที่วิจัยนั้นมีการกำหนดขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน มีการสำรวจผู้คุ้มภัยโบราณที่กระจัดกระจายอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ แล้วนำผู้คุ้มภัยโบราณมาจัดเป็นหมวดหมู่ในการจัดเก็บ เช่น หมวดศาสนาและปรัชญา หมวดวรรณกรรมพื้นบ้าน และหมวดประวัติศาสตร์หรือพงศาวดารต่าง ๆ เพื่อง่ายต่อสืบค้นและสามารถสืบค้นผ่านระบบดิจิทัลได้

2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณนั้นควรสร้างจิตสำนึกโดยวิธีการให้ความรู้ที่ถูกต้องและให้ตระหนักถึงคุณค่าของผู้คุ้มภัยโบราณว่าเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล และสรรพวิทยาต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพกาลที่รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชน และสังคมในอดีตกาลเอาไว้ ในปัจจุบันผู้คุ้มภัยโบราณที่สำคัญถูกทำลาย ด้วยเห็นว่าผู้คุ้มภัยโบราณเป็นเพียงผู้เฒ่าธรรมดาที่ไม่มีคุณค่า ไม่มีความสำคัญ จึงไม่ใส่ใจดูแลปล่อยให้ผู้คุ้มภัยโบราณเสื่อมสลายไปตามธรรมชาติไป

3. ด้านการสร้างเครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณนั้นต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ผู้คุ้มภัย โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการหาแหล่งทุนและมีแผนงานของส่วนงานทุกภาคส่วนไว้รองรับโดยแยกเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง และแผนระยะยาว รวมถึงการจัดสรรบุคลากรเข้ามาดูแลรักษา และอนุรักษ์ผู้คุ้มภัยโบราณร่วมกัน

ในการกำกับดูแลแผนงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง หรือคอยเป็นผู้ประสานงานกับวัด ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ในการติดตามแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ และสิ่งสำคัญการทำการกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และในการติดตามประเมินผลนั้นควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานและคณะกรรมการผู้ประเมินตรวจสอบการดำเนินโครงการอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ มาวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อย และเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนาในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2554). *โครงการจัดการความรู้ของกรมศิลปากร*. ม.ป.ท. : ม.ป.พ..

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2549). *ช่างสิบหมู่*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- บุญเตือน ศรีวรพจน์. (2555). *รามเกียรติ์จากตู้ลายรดน้ำ*. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์กรมศิลปากร.
- พระเกรียงศักดิ์ กิตติบุญโญ (รักสนิท). (2560). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์ อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาฉัตรเทพ พุทธชาโต. (2563). “รูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดและชุมชนในประเทศไทยด้วยกระบวนการทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยี”. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 5(2), 648.
- พระมหาสุชาติ ธรรมกานโม (ปิติ). (2561). “การพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรัชย์ ศรีใส. (2561). *ตู้พระธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี*. อุบลราชธานี: เอกอาร์ทการพิมพ์.
- อภิวันท์ อุดลยพิเชฐ. (2555). *ลายรดน้ำ*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

